

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ชีวิตและการต่อสู้ของเขมรพลัดถิ่น (Life and Struggle of the Khmer Diaspora)
ชื่อผู้เขียน	นางสาวศุภาวดี มนต์เนรมิตร (Miss Supawadee Monnaramit)
แผนกวิชา/คณะ	คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา สาขาวิชาสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นลินี ตันธุนิตย์
ปี	2552

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง ชีวิตและการต่อสู้ของเขมรพลัดถิ่น เป็นการศึกษาเรื่องราว ประสบการณ์ชีวิตของกลุ่มคนเขมรที่อยู่ในประเทศเขมรช่วงที่กองทัพแดงปกครอง (พ.ศ. 2518 ถึง พ.ศ.2522) และในปัจจุบันนี้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ชายแดนอำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด ประเด็นคำถามหลักของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ คือ 1) คนเขมรพลัดถิ่นมีประสบการณ์ชีวิตและการข้ามแดนอย่างไร 2) คนเขมรพลัดถิ่นมีจิตสำนึกร่วมและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์อย่างไร 3) ชีวิตประจำวันและความสัมพันธ์ทางสังคมของคนเขมรพลัดถิ่นเป็นเช่นไร ผู้ศึกษาเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์กรณีศึกษาจำนวน 13 คน โดยใช้แนวคิด 2 แนวคิด มาเป็นกรอบในการทำความเข้าใจและอธิบายปรากฏการณ์ อันประกอบด้วย 1) แนวคิดเรื่องคนพลัดถิ่น ของ Steven Vertovec and Robin Cohen (1999) และ 2) แนวคิดเรื่องความทรงจำทางสังคม ของ Frederick Bartlett (1932), Pierre Bourdieu (1997), Shigeharu Tanabe and Charles F. Keyes (2002)

ผลการศึกษาพบว่า คนเขมรพลัดถิ่นในพื้นที่อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด จำแนกได้เป็น 2 กลุ่มคือ 1) กลุ่มคนที่อพยพมาก่อนปี พ.ศ. 2522 ด้วยเงื่อนไขด้านความปลอดภัย และ 2) กลุ่มคนที่อพยพมาหลังปี พ.ศ. 2522 ด้วยเงื่อนไขด้านความปลอดภัยรวมทั้งเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ

ภาพลักษณ์ของคนเขมรพลัดถิ่นถูกทำให้กลายเป็นผู้ที่ “น่าสงสาร” จากการที่รัฐไทยได้สร้างพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับเรื่องราวการอพยพของคนเขมร พิพิธภัณฑ์แห่งนี้สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2537 ภาพที่จัดแสดงอยู่ภายในพิพิธภัณฑ์เป็นภาพของคนเขมรที่เสื่อผ้าชาวดิน ไม่สวมรองเท้า อดอยากผอมโซ และคนที่เจ็บป่วย นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความร่วมมือของคนไทยและ

หน่วยงานต่างชาติ เช่น UNHCR และ WHO ในการเข้ามาช่วยเหลือคนเขมรอพยพเหล่านี้ เรื่องราวในพิพิธภัณฑ์ทำให้คนเขมรดู “ด้อยต่ำ” เมื่อเปรียบเทียบกับคนไทย รัฐไทยยังได้สร้างความ “เป็นอื่น” ให้กับคนเขมรพลัดถิ่น ด้วยการให้บัตรประจำตัว การตีกรอบกำหนดอาณาเขต สิทธิการอยู่อาศัย การศึกษาและการประกอบอาชีพ

อย่างไรก็ตาม คนเขมรพลัดถิ่นก็ได้เป็นเป้าหมายให้กับการแบ่งแยกความแตกต่างของ รัฐไทย พวกเขา/เธอ มีการรักษาอัตลักษณ์ของ “คนเขมร” ไปพร้อมๆ กันกับการสร้าง/สาน ความสัมพันธ์กับคนไทยในชุมชน ผู้นำชุมชนที่ตนอยู่อาศัย คนเขมรพลัดถิ่นยังคงมีการธำรงความ เชื่อเรื่องผีและสิ่งศักดิ์สิทธิ์เดิมของตนอยู่ ทั้งยังมีการรักษาวัฒนธรรมของ “คนเขมร” ในเรื่อง ค่านิยม บรรทัดฐาน ภาษา อาหาร และการดูแลสุขภาพ การสานสัมพันธ์ข้ามแดนกับคนใน ประเทศเขมรด้วยการแลกเปลี่ยนแรงงานระหว่างเครือญาติ การบริโภคสินค้าของประเทศเขมร การฟังเพลงและดูรายการโทรทัศน์ของประเทศเขมร ในขณะที่เดียวกันคนเขมรพลัดถิ่นก็มีการเรียนรู้ ปรับเปลี่ยนตนเองตามความเชื่อ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ของคนไทยในท้องถิ่น ด้วยการเข้าร่วมพิธีกรรม การ เคารพบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความทรงจำทางสังคมของคนเขมรพลัดถิ่นถึงเรื่องราวความเจริญรุ่งเรือง ของคนเขมรในอดีต ประสบการณ์การเผชิญความโหดร้ายของเขมรแดง และชีวิตที่ดีในประเทศ ไทยถูกสร้างและผลิตซ้ำผ่านการบอกเล่าเรื่องราวสืบต่อกัน

Abstract

The study of “Life and Struggle of the Khmer Diaspora” focuses on their lived experiences from the period of the Khmer Rouge administration (1975-1979) to the present livelihood in Thai border community—Klong Yai District, Trat province. Main focus of this study are: 1) life experiences of the khmer during the Khmer Rouge administration. 2) collective consciousness and ethnic identity of the khmer diaspora and 3) everyday life and social relations among the khmer diaspora and between this group and the Thai in the community. Qualitative method is used to interview 13 key informants. The study employs two sociological concepts: diaspora suggested by Steven Vertovec and Robin Cohen (1999) and social memory adhered by Frederick Bartlett (1932), Pierre Bourdieu (1997), Shigeharu Tanabe and Charles F. Keyes (2002).

Khmer diaspora can be grouped into 2: those who fled to Thailand before 1979 as the Khmer Rouge came into power and those who came after 1979 due to the economic difficulty in Cambodia. Images of the khmer diaspora as “desperate and pitiful people” are constructed by the Thai state through “Museum of the Khmer Migrants.” This museum was erected in 1994. Pictures of people with ragged cloths, bared foot, starving, skinny, and sick are displayed in the museum. Above these pictures there are Thai and the International Organizations (UNHCR and WHO, for example) who lent their “helping hands” to these people. The museum emphasizes the lower position of Khmer as compare to Thai. The Thai state also creates images of the Khmer as “the other” by separate them with Identification cards. These cards indicate their mobility rights, rights to land title, education, and employment.

However, the state discrimination does not go on without resistance. The Khmer diaspora maintain their Khmer identity and at the same time adopt Thai tradition and keep good relationship to their Thai neighbors, boss and local administrators. The Khmer diaspora still maintain their spiritual beliefs. They also keep their traditional culture—values, norms, language, food and practice traditional health care. People travel across the border to visit their relatives, do small business, and exchange labor

among friends and kin. Their relationship across border also include consuming khmer products, music and TV shows. At the same time, in order to develop and maintain their good relationship with the Thai in the community, the khmer diaspora have learned to accept Thai spiritual beliefs and traditions. They participate in the Thai spiritual practices, ceremonies, and celebrations. Social memory of the old time Cambodian prosperity, a terrified experience with Khmer rouge rules, and their better future in Thailand are constructed and reconstructed via story telling, songs and traditional beliefs.